

Vershina V. A., Ph.D in Philosophy, associate professor, assistant professor of Philosophy Science, Oles Gonchar Dnepropetrovsk National University (Ukraine, Dnipro), vivi.dp@mail.ru

Mykhailiuk A. V., doctor of historical sciences, professor, manager by the department of documentation and informative activity of the National metallurgical academy of Ukraine (Ukraine, Dnipro), mich_al@ukr.net

Interpretation as the construction of meaning

In terms of semiotics possibilities and limits of interpretation as a method of learning are considered. Interpretation is treated as a sign of the decoding process of signification, or ascribing values, understanding, or attributing meaning. Interpretation of the sign – this operation is achieved when the original sign is replaced by another character or set of characters (text). Interpretation – not so much «art of the consideration» as the art of «constructing». The sense mark is constructed in the process of interpretation.

Keywords: semiotics, interpretation, sign, text, meaning, constructing.

Вершина В. А., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, Дніпропетровський національний університет ім. Олеса Гончара (Україна, Дніпро), vivi.dp@mail.ru

Михайлюк О. В., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності, Національна металургійна академія України (Україна, Дніпро), mich_al@ukr.net

Интерпретация как конструирования смысла

В терминах семиотики розглядаються можливості і межі інтерпретації як методу пізнання. Інтерпретація трактується як процес декодування знаку, означування, або приписування значення, осмислення, або приписування смислу. Інтерпретація знака – це операція, що досягається при заміні початкового знака іншим знаком або набором знаків (текстом). Інтерпретація – не стільки «мистецтво розгляду», скільки мистецтво «конструювання». Смысл знаку конструюється в процесі його інтерпретації.

Ключові слова: семиотика, інтерпретація, знак, текст, смисл, конструювання.

* * *

УДК 316.277:321

Волковинська В. О.,
кандидат філософських наук, науковий співробітник, Фонд Президентів України Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (Україна, Київ), Veronika.einai@gmail.com

Застосування феноменологічного методу до інтерпретації понять «Публічність» та «Приватність»¹

Публічність як явище соціальної реальності займає важливе місце у дискурсі соціальної філософії та політичних досліджень останніх десятиліть. Публічність часто асоціюється із поняттями громадянського суспільства, громадської активності, відкритості, прозорості інформації, а також нерідко застосовується до явищ «відомого» та «знаменитого» у суспільстві. Однак, таке розуміння може бути розширеним та уточненим завдяки застосуванню феноменологічного методу. Феноменологічне розуміння ситуації як смислового утворення надає новий інструмент для дослідження проблематики публічності та приватності у соціальному просторі. Публічність – це така характеристика певної соціальної ситуації, яка надається їй суб'єктом, але не може існувати сама собою в наслідок відповідності певним формальним критеріям. Публічність і приватність можна описати як настанови суб'єкта на сприйняття та дію певної ситуації.

Ключові слова: публічне, приватне, феноменологічна соціологія, феноменологічний метод, ситуація.

Публічність як явище соціальної реальності займає важливе місце у дискурсі соціальної філософії та політичних досліджень останніх десятиліть. Це поняття часто використовується для оновлення та переосмислення ідеї політики як способу організації суспільного життя, спрямованого на загальне

благо. Публічність часто асоціюється із поняттями громадянського суспільства, громадської активності, відкритості, прозорості інформації, а також нерідко застосовується до явищ «відомого» та «знаменитого» у суспільстві. Однак, таке розуміння може бути розширеним та уточненим завдяки застосуванню феноменологічного методу.

Загальні риси феноменологічного підходу, його методологічне значення та основні принципи описуються такими дослідниками як Х. Абельс, Г.-Г. Гадамер, Р. Інгарден, В. Вольнов, А. Гурвич, О. Зотов, В. Кебуладзе, В. Колядко, Е. Левінас, М. Мамардашвілі, В. Молчанов, Н. Мотрошилова, А. Райнах, К. Свасьян, Е. Султанова, І. Шкурагов, О. Шпарага. Основна риса феноменологічної соціології – орієнтація на смисловий пласт соціальної реальності – розкривається у працях Ж.-Ф. Ліотара, а також її основні принципи розкриваються у роботах Л. Іоніна, Н. Козлової, О.Кравченко, А. Серікова, Н. Смірної. Проблематики приватного і публічного як сфер соціальної реальності в різних аспектах торкалися Х. Арндт, Ю. Хабермас, З. Бауман, Дж. Вайнтрауб, Дж. Дьюї, Р. Сеннет, Р. Файн, М. Діденко, М. І. Зейдель, Ю. А. Красін, В. В. Скобелева, О.А. Третяк, О. В. Ходус, Т. В. Черепанова, Д. М. Шевчук, Л. Г. Фишман. Метою даної роботи є окреслення можливостей використання феноменологічного методу до інтерпретації понять «публічне» та «приватне».

Звернення феноменології до опису соціального світу було передбачене самим Е. Гуссерлем як можливий напрям розвитку феноменології. Роботи засновника феноменологічної соціології А. Шютца багато в чому розвивають ті теми, які в загальних рисах були задані Е. Гуссерлем і в «Ідеях І», і в «Картезіанських роздумах», і в «Кризі європейських наук». А. Шютц прагне розглянути соціальний смисл міжлюдської взаємодії, розвинути «механіку» цієї взаємодії, при чому останню розуміє як взаємний вплив смислів, конституюваних соціальними акторами. Мета Е. Гуссерля полягала у відкритті специфічного поле дослідження, яке «розташоване» поза впевненістю в тому, що сприйняття – пасивний процес. Застосування методу феноменологічної редукції полягає в описі процесів та стійких структур конституювання об'єктів. Фактично, А. Шютц описує ту ж ідею конституювання інтенційних об'єктів, що й Е. Гуссерль: «все наше знання по світ, як повсякденне, так і наукове, містить конструкти, тобто набір абстракцій, узагальнень, формалізацій та ідеалізацій, що відповідають певному рівню організації мислення. Строго кажучи, не існує чистих та простих фактів. Всі факти з самого початку відібрані із загального контексту діяльністю нашого розуму. Отже, вони завжди інтерпретовані» [10, с. 8]. Для соціальної філософії цей принцип означає те, що жоден факт соціального життя не можливо відокремити від того, як його інтерпретують самі учасники соціальної інтеракції. Феноменологічна соціологія – це специфічний підхід до опису соціальної реальності, орієнтований на опис конститутивних актів та смислових структур, в яких для суб'єкта формується ця соціальна реальність. Феноменологічний метод може бути використаний і для розкриття питання сутності публічності та приватності у соціальній реальності.

¹ Публікація містить результати досліджень, проведених за грантом Президента України за конкурсним проектом Ф63 Державного фонду фундаментальних досліджень

Ці феномени соціального часто інтерпретуються без урахування їх конституційованого характеру, тобто – впливу суб'єктивного сприйняття та інтерпретацій на їх існування як таких.

Феноменологічний підхід до опису соціальної реальності полягає у виділенні структур і процесів сприйняття та інтерпретації, через які явища соціальності постають для індивіда такими, як він їх бачить. Для прикладу, в якості однієї з структур конституювання соціальної реальності можна виділити ситуацію. Поняття «ситуації» використовується у соціальній психології, де воно приймається як непроблематизована передумова дослідження і ототожнюється із фрагментом обставин людського життя. Однак, К. Левін – психолог, автора «теорії поля», – інтерпретує ситуацію загалом у дусі феноменології. Його висновки зокрема та експериментальна соціальна психологія загалом дають фактологічне підґрунтя для феноменологічного підходу до опису соціальної реальності.

Сутність ідей К. Левіна полягає у зсуві акценту із «природи об'єкту на аналіз його взаємозв'язків та взаємовідношень з іншими об'єктами, з його оточенням» [6, с. 6]. Власне таким найближчим оточенням і є поточна ситуація, у якій знаходиться особа та через яку вона зв'язана із предметами та іншими особами. Психолог досліджував ситуацію саме в аспекті її влади над суб'єктом, тобто її здатності впливати на прийняття рішення індивідом в той час, як зазвичай це рішення приписують особистим якостям, «характеру» індивіда. «Теорія поля» намагається описати ситуацію, що належить до «зовнішнього» світу, в якості такої, що належить і до світу «внутрішнього».

Специфіка ідей К. Левіна полягає в розумінні відмінності і взаємозв'язку між фактом та психологічним фактом. Однак, терміни можуть бути й іншими. Так, Дж. Сьорл у праці «Конституювання соціальної реальності» сформулював критерій розбіжності між реальністю природною та соціальною. Полягає він у різних типах фактів, з яких ці реальності складаються. Так, «існують частини реального світу, об'єктивні факти про світ, що являються фактами тільки відповідно з людською згодою» [8]. Елементи соціальної реальності існують таким чином, що для цього існування необхідна впевненість у цьому членів суспільства. Це такі елементи, як власність, гроші, шлюб. Дж. Сьорл називає такий тип фактів «інституційними». Їх специфіка полягає у тому, що, по-перше, для них неможливо знайти адекватне природничо-наукове визначення, і, хоча не можна сказати, що вони існують незалежно від фізичних явищ, інституційні факти не тотожні їм. По-друге, саме собою фізичне явище, що є основою певного інституційного факту, не має соціального значення. Опис Дж. Сьорла ілюструє конститутивний характер соціальної реальності, а саме – залежність існування її об'єктів від їх визнання їх суб'єктами, від надання їм певного значення та функціонування у певних ситуаціях та подіях.

Розбіжність між фактом та психологічним фактом розуміється у феноменологічному осмисленні соціальної реальності як розбіжності між фактом та феноменом. Феноменологічна точка зору на поняття ситуації

передбачає акцентуацію ролі суб'єктної конститутивної роботи в формуванні ситуації як такої, на відміну від простої суми обставин чи фрагменту реальності. Так, у феноменологічній онтології Ж.-П. Сартра ситуація визначається як поєднання фактичності з одного боку й вільного проекту суб'єкта з іншого. Згідно із точкою зору феноменології, ситуація не може існувати як певне уявне «місце» чи «точка» на площині під назвою «зовнішній світ», через яку особа проходить. Ситуація як така певним чином проходить інтерпретативний кордон у всіх своїх елементах, а це означає, що і в цілому вона є продуктом інтерпретативної діяльності свідомості, що в феноменології і позначається терміном «конституювання». Отже, *ситуація* – це диспозиція обставин, що спонукає суб'єкта до певного вибору, тобто розташування фактів у певній формі, яка залежить від наданого фактам смислу.

Феноменологічне тлумачення ситуації як смислового утворення можна використати для кращого розуміння сутності публічності. Сучасне розуміння публічного як явища соціальної реальності полягає у його відмежуванні від приватної сфери з одного боку, та держави – з іншого. Публічне, зазвичай, звужується до характеристик відкритого та відомого всім явища. У концепції Х. Арндт публічне відкривається у двох характеристиках: по-перше, «все, що з'являється публічно, може бути побачене і почуте кожним та має якнайширшу публічність» [12, р. 50]; по-друге, публічність позначає і «сам світ, наскільки він спільний для всіх нас та відділений від місця у ньому, що нам приватно належить» [12, р. 52]. Головні умови публічності – відкритість діяльності та залучення до цієї діяльності певної колективності [11, р. 5]. Тобто, публічне визначається як єдність відкритості та спільності – для всіх, хто перебуває у публічному просторі він є однаково досяжним і для спостереження, і для дії, а сам цей простір існує як спільний світ. Крім того, публічність передбачає наявність об'єднуючої, спільної зацікавленості в соціальних чи державних справах. «Публічна сфера, за Хабермасом, набуває політичного виміру, коли інтерес громадян спрямований на діяльність держави» [1], – додає Т. Алексєєва. Ю. Хабермас визначає публічність як «сферу згуртованих у публіку приватних осіб» [3, с. 71]. Публічність, на його переконання, тісно пов'язана із суспільною думкою як із вираженням результату вільного та раціонального обговорення тем, що мають суспільне значення. Визнання відкритості та спільності як основних якостей публічного поряд із прагненням виділити його як окрему сферу, окреме «місце» діяльності людей призводить до наступного висновку: публічне є унікальним простором, обмеженим, з одного боку, тим, чому не вистачає відкритості, – державним; з іншого боку – тим, що позбавлене спільності, тобто приватним.

Таким чином, публічність уявляється як явище, що має «кордони», а отже – і специфічне «місце» у соціальній реальності, в яке індивід може потрапити. Дійсно, якщо говорити не про реальний, а саме про соціальний простір, то цілком можливо використовувати метафори «сфер», на які цей простір поділяється. Публічність в якості відкритості для спостереження може сприйматись як «відомість» чи

«популярність». Тоді будь-які явища чи особи, які знаходяться «на видноті» в суспільстві (фактично, це означає присутність у мас медіа) будуть вважатись публічними. Крім того, протиставлення публічного приватному (якого дійсно важко уникнути) призводить до поєднання вказаного уявлення про публічне із уявленням про легкість трансформації приватного в публічне. Йдеться про те, що перехід від приватності до публічності зазвичай уявляється такою ж простою справою, як і вихід з дому на вулицю. А тому зазвичай вважають, що приватне та публічне розділені практично фізичним кордоном, який можна перетнути, просто опинившись поза власним приватним простором. Те ж можна сказати і про «кордон» між публічним і державним: «замкнений» простір публічності, здається, завершується там, де зустрічаються формальні ознаки державності.

Можна погодитись із тим, що «Допущення автономного існування публічної сфери обернулося своєрідним тлумаченням її природи, а саме негативним підходом до визначення її ролі. Дійсно, визначити природу публічної сфери можна лише протиставивши її системі (держави і економічних структур)» [9]. Коли публічність інтерпретується як «сфера» формування суспільної думки, часто за цією інтерпретацією йде уявлення про неї як про «простір»: «Іншими словами, це – арена, форум публічного дискурсу з приводу соціально-політичних проблем життя і розвитку суспільства» [5]. Таким чином, визначення публічності в якості сфери, частини соціального простору, навіть його «діянки», призводить до переважання негативних визначень як не-державного і водночас не-приватного простору. При цьому приватне розуміється як приховане та особисте. Негативне визначення публічності через її протиставлення державному та приватному не дає можливості визначити всю своєрідність публічності як такої. Натомість, публічність розуміється як дещо аморфна сама собою, але чітко окреслена ззовні сфера, позбавлена ознак інституціональності, з одного боку, та рис замкненості та прихованості від суспільства, з іншого.

Концепції публічного Х. Арендт та Ю. Хабермаса враховують, звісно, не тільки перераховані вище характеристики відкритості та спільності. Крім цього, вони виділяють комунікацію в якості основного процесу публічності. Це твердження спирається на те, що публічність як здійснення політичного способу співжиття повинна ґрунтуватись не на владі, не на насиллі, а на загальній аргументованій дискусії (за Х. Арендт). Відмінність у підходах двох філософів до визначення комунікації підкреслює М. Зейдель: «Для Х. Арендт публіка є організаційною спільністю, просторовою організацією, ареною безпосередньої взаємодії індивідів, які розділяють єдину систему цінностей, то Ю. Хабермас вважає її віртуальною спільністю, ідентичність якої конструюється через друковані видання, інтерпретацію й обмін інформацією чи думками, що позбавляє її особистісної наповненості та дозволяє відтворюватись через комунікативну дію, для якої достатньо лише володіти мовою [4, с. 80]. Ця відмінність не видається принциповою сьогодні, коли фізичний простір та віртуальний не просто співіснують, а й доповнюють один одного. Дійсно важливий в описі

взаємодії індивідів у публічному просторі не спосіб комунікації у ньому, а сам «факт» їх присутності в цьому просторі. Зазвичай цей «факт» сприймається як безпосередня даність, хоча дослідники і не вказують чітких критеріїв його встановлення. Здається, що публічність чи не-публічність індивіда та його дій є самоочевидними явищами, однак це не зовсім так.

Якщо під публічністю розуміти дещо більше, ніж перебування на видноті у суспільстві, то цей «факт» не можна вважати самоочевидним. Публічність тієї чи іншої дії залежить не тільки від її доступності для спостереження, але і від того соціального смислу, який вкладається у дію суб'єктом. Смысловий компонент присутній у кожній соціальній взаємодії. Відомий експеримент С. Еша щодо формування конформної поведінки, інтерпретований за допомогою феноменологічного методу, може показати вагу цього смислового компоненту у формуванні соціальної реальності загалом, і публічності зокрема. Експеримент С. Еша був побудований як експеримент на зорові сприйняття: у групі від семи до дев'яти учасників проходила серія випробувань, у ході яких досліджувані повинні були визначити, яка з трьох демонстрованих ліній відповідала так званій «стандартній» лінії. Пізніше досліджувані відповідали на це питання по черзі. У кожній групі справжнім досліджуваним була тільки одна особа – та, що відповідала останньою. Інші члени групи давали відповіді, передбачені експериментатором. Експеримент С. Еша стосувався простих чуттєвих спостережень, і тим не менше від 50% до 80% досліджуваних хоча б раз приєднувалось до очевидно невірних відповідей у групах [13, р. 32–33]. Ті, хто поступались більшості, у більшості своїй дійсно вважали свої спостереження помилковими перед обличчям одноголосної більшості. Але були серед них і ті, хто не хотіли «зіпсувати» результати, і ті, хто вважав поведінку більшості результатом «оптичної ілюзії», а також і ті, хто жертвою такої ілюзії вважали себе і бажали це приховати [13, р. 33]. «Поступливі» індивіди не завжди насправді вважали думку більшості слушною. Поведінка індивіда вочевидь залежала не стільки від ступені «стійкості» чи впевненості в собі і в своєму судженні, скільки від способу інтерпретації ситуації та вибору мотивації. Так, в обох групах була частина індивідів, що мотивували свої вчинки почуттям відповідальності за свої відповіді, однак одні із них вважали, що ця відповідальність полягає у їх чесності, інші – що вона полягає у забезпеченні «потрібного» результату. Очевидно, що ті індивіди, що користувались такого роду мотивацією, не вважали вплив більшості головним фактором у тій ситуації, в якій вони опинились. Вони власне і знаходились не в ситуації розбіжності власної думки та думки більшості, а розуміли свою ситуацію як ситуацію відповідальності саме перед експериментатором, просто по-різному тлумачили цю відповідальність, і саме ця остання обставина є причиною спостережених відмінностей у поведінці досліджуваних. С. Еш, однак, подібних висновків не дійшов. Причина цього тільки в тому, що він не розглядав власний експеримент як створення для досліджуваних певної *ситуації*, в якій необхідно орієнтуватись та діяти. Орієнтація в ситуації – це те, яким саме чином індивід для себе

формулює напругу у своєму оточенні, у даному випадку – чи для нього основною є напруга вибору «відстоювати власну думку чи прийняти думку більшості», чи якась інша, наприклад – «допомогти чи не допомогти експериментатору». Так чи інакше інформаційна складова присутня у формуванні в індивіда конформної поведінки практично завжди. Суження групи приймається індивідом не тільки через невпевненість у власній думці та авторитет групи, а й через неструктурованість самої ситуації. Ці висновки підтверджуються й іншими дослідженнями [2].

Вплив інтерпретації ситуації на поведінку суб'єкта вказує на те, що для суб'єкта ті смисли, які він вкладає у зовнішні стосовно нього обставини, є не менш важливі, ніж самі ці обставини. Погляд на соціальну реальність як на реальність конституційовану унеможлиблює її опис так такої, що існує субстанційним чином. Публічність, як і будь-який соціальний феномен, не існує сама собою, як наперед даний факт. Публічний характер явища, особи або її дії є питанням інтерпретації. Публічність можна вважати частиною чи «ділянкою» соціальної реальності тільки за умови того, що ми чітко відрізняємо простір соціальний від простору фізичного. Спроби визначити смисл публічності також показують, що формальні ознаки кількості осіб, залучених до соціальної дії, чи таких, які можуть спостерігати дію чи явище, не дають можливості відмежувати феномен публічності від прозорості, гласності, доступності, масовості тощо. Для кращого опису публічності вводиться параметр спрямованості діяльності індивідів на загальне благо. Фактично, цей критерій стосується інтерпретації соціальної дії суб'єкта. Однак, незважаючи на часткове використання інтерпретативного погляду на публічність, сам цей феномен розглядається найчастіше як такий, що заданий зовнішніми стосовно суб'єкта обставинами більше, ніж внутрішніми. Феноменологічний метод дає можливість продовжити до логічного завершення напрям інтерпретативного погляду на сутність публічності. Так, феноменологічне визначення ситуації може бути дуже використане для формування концепції публічності як конституційоване явище, залежне від того, як суб'єкт кваліфікує обставини навколо нього.

У феноменологічній соціології ситуація повинна бути описана не як частина зовнішнього середовища чи група обставин, адже такі підходи приймають за належне тезу природної настанови свідомості щодо існування ситуації самої собою. Тезу про належність ситуації до незалежно існуючого середовища, чи її тотожність елементам цього середовища – обставинам, феноменологія просто виключає із свого розгляду завдяки методу редукції. В результаті цього можна відокремити поняття «ситуація» від повсякчасних його ототожнень із зовнішніми обставинами, групою таких обставин чи середовищем, оточенням особи. Це розрізнення є необхідним не тільки для феноменологічної соціології, до нього приходять і ситуаціонізм, що фактично заснований на природній настанові, а не на феноменологічній. Ситуацію необхідно відрізнити від обставин на тій підставі, що вона не є чимось таким, що може існувати окремо від її дійової особи. Адже навіть таке просте і поширене розуміння ситуації як «групи обставин» породжує

питання: яким саме чином формується ця група? Як одні обставини включаються у ситуацію, а інші – ні? Навіть якщо йдеться лише про хронологічну послідовність, то яким чином дієвим є певний проміжок часу (останні два дні), а не інший (останній рік, наприклад)? Ситуація була б такою, що існує незалежно від конститутивної діяльності суб'єкта, тільки за тих умов, якби вона, по-перше містила виключно обставини, обмежені у часі та просторі лише до даного моменту та даного місця, та, по-друге, якби сприйняття зовнішніх обставин не супроводжувалось певним їх розумінням, а отже і інтерпретацією. Ситуація ж є таким феноменом, що виходить за межі часово-просторових визначень тут–і–тепер – містить обставини, що належать до минулого (спогади, досвід), майбутнього (проекти, мрії, очікування) та інших просторових координат, – а також включає в себе інтерпретацію як свій обов'язковий елемент, її конститутивний характер є незаперечним. Застосування феноменологічної редукції до визначення специфіки ситуації призводить до опису її в якості конституційованого феномену, відокремлення її від обставин, середовища, зовнішнього оточення суб'єкта, та виокремлення її як специфічне утворення у досвіді. У світлі цих фактів ствердження Ж.–П. Сартра – «ситуація водночас відображає мені і мою фактичність, і мою свободу» [7, с. 375] – дістає підтвердження. Ситуація – це феномен життєвого світу індивіда, конституційований на основі угруповання обставин та смислу, наданого їм. Таким чином, головним організуючим елементом кожної ситуації є не якась «центральна» чи головна обставина зовнішнього порядку, а смисл, той смисл, що вбачає суб'єкт ситуації у певному ансамблі зовнішніх обставин. Головним актом конституювання ситуації можна вважати акт кваліфікації її, тобто віднесення до певного типу ситуацій (наприклад, певні ситуації кваліфікуються як загрозливі або сприятливі, як «безвихідні» чи як «відкриті» тощо). Відповідно до цієї кваліфікації відбираються ті інтерпретуються ті обставини, що згодом становитимуть фактичне підґрунтя ситуації.

Кваліфікація суб'єктом ситуацій та її вплив на його подальшу поведінку залишається не до кінця дослідженим явищем, хоча і дістала підтвердження в експериментальній соціальній психології. Феноменологічний підхід до розуміння процесів формування соціальної реальності можна використати для розуміння специфіки публічності та приватності. Феноменологічний метод спрямований на опис процесів структурування досвіду суб'єкта у цілісні картини та послідовності, через для нього постає соціальність як самодостатня реальність. Феноменологічне розуміння ситуації як смислового утворення надає новий інструмент для дослідження проблематики публічності та приватності у соціальному просторі. Розуміння публічності як специфічного «місця» між приватним та державним призводить до звуження його значення. Необхідно не тільки уточнити смисл публічного, а й поставити питання про його конститутивний характер. Це означає, що публічність – це така характеристика певної соціальної ситуації, яка надається їй суб'єктом, але не може існувати сама собою в наслідок відповідності певним формальним критеріям. Публічність і приватність можна описати як настанови суб'єкта на сприйняття та дію певної ситуації. Йдеться

про те, що саме настанова суб'єкта на публічну поведінку у ситуації, яка передбачає відповідальність та відповідність соціальній ролі, робить певну дію публічною. Застосування феноменологічного методу до інтерпретації поняття «публічність» дозволяє виявляти явища (ситуації та дії суб'єктів), які є публічними лише формально, а за змістом своїм відносяться до приватності. Це дозволить переосмислити політику і як ідею, і як сучасне явище соціальної реальності. Адже саме у цій сфері соціального життя найчастіше відбувається підміна дійсної публічності формальними її проявами.

Список використаних джерел

1. Алексеева Т. «Публичное» и «частное»: где границы «политического»? / Татьяна Алексеева [Электронный ресурс] // Журнал «ПОЛИС» («Политические Исследования»). – Режим доступа: http://old.politstudies.ru/vm/vm2/vm2_tez_4.htm.
2. Волковинська В.О. Феноменологічне тлумачення соціально-психологічних досліджень конформної поведінки та поняття «ситуація» / Волковинська В.О. // Практична філософія. – 2011. – №3 (41). – С.106–114.
3. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: Дослідження категорії громадянське суспільство / Юрген Габермас; [пер. з нім. А. Онишко]. – Львів: Літопис, 2000. – 318 с.
4. Зейдель М. І. Публічне та приватне на пострадянському просторі: проблема демаркації / М. І. Зейдель. – Грані. – 2014. – №2 (106). – С.79–82.
5. Красин Ю. Публичная сфера и публичная политика в российском измерении [Электронный ресурс] / Ю. Красин. – Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/data/2012/03/12/1269113634/1.pdf>.
6. Леонтьев Д.А. Курт Левин – методолог научной психологии / Д.А. Леонтьев, Е.Ю. Патяева // Левин К. Динамическая психология: Избранные труды / Курт Левин; [под общ.ред. Д.А. Леонтьева и Е.Ю. Патяевой]. – М.: Смысл, 2001. – С.3–20. – (Серия «Живая классика»).
7. Сартр Ж.–П. Буття і ніщо: нарис феноменологічної онтології / Жан–Поль Сартр; [пер. В. Лях, П. Тарашук]. – К.: «Основи», 2001. – 854 с.
8. Серл Дж. Р. Конструирование социальной реальности [Электронный ресурс] / Джон Р. Серл; [реф. пер. с англ. Романовой А.]. – 1999. – Режим доступа: <http://psyberlink.flogiston.ru/internet/bits/searle.htm>.
9. Синекопова Г. В. Нормативные основания публичной сферы и их критический анализ / Г.В. Синекопова // Теория языка и межкультурная коммуникация. – 2007. – №2. – Режим доступа: <http://tl-ic.kursksu.ru/pdf/002-12.pdf>.
10. Шюц А. Избранное: Мир, святающийся смыслом / Альфред Шюц; [пер. с нем. и англ.: В. Г. Николаев и др.; сост.: Н. М. Смирнова; общ. науч. ред., послесл. Н. М. Смирновой]. – М.: РОССПЭН, 2004. – 1056с.
11. Public and private in thought and practice: perspectives on a grand dichotomy / ed. by J. Weintraub and K. Kumar. – University of Chicago Press, 1997. – 399 p.
12. Arendt H. The Human Condition / Hannah Arendt. – University of Chicago Press, 1998. – 370 p.
13. Asch S. E. Opinions and Social Pressure / Solomon E. Ash. – Scientific American. – 1955. – Vol.193(5). – P.31–35.

References

1. Alekseeva T. «Publichnoe» i «chastnoe»: gde granitsyi «politicheskogo»? / Tatiana Alekseeva [Elektronnyy resurs] // Zhurnal «POLIS» («Politicheskie Issledovaniya»). – Rezhim dostupa: http://old.politstudies.ru/vm/vm2/vm2_tez_4.htm.
2. Volkovynska V.O. Fenomenolohichne tлумachennia sotsialno-psykholohichnykh doslidzhen konformnoi povedinky ta poniattia «sytuatsiia» / Volkovynska V.O. // Praktychna filosofii. – 2011. – №3 (41). – S.106–114.
3. Habermas Yu. Strukturni peretvorennia u sferi vidkrytosti: Doslidzhennia katehorii hromadianske suspiilstvo / Yurgen Habermas; [per. z nim. A. Onyshko]. – Lviv: Litopys, 2000. – 318 s.
4. Zeidel M. I. Publichne ta pryvatne na postradianskomu prostori: problema demarkatsii / M. I. Zeidel. – Hrani. – 2014. – №2 (106). – S.79–82.

5. Krasin Yu. Publichnaya sfera i publichnaya politika v rossiyskom izmerenii [Elektronnyy resurs] / Yu. Krasin. – Rezhim dostupa: <http://ecsocman.hse.ru/data/2012/03/12/1269113634/1.pdf>.
6. Leontev D. A. Kurt Levin – metodolog nauchnoy psihologii / D.A. Leontev, E.Yu. Patyaeva // Levin K. Dinamicheskaya psihologiya: Izbrannyye trudy / Kurt Levin; [pod obsch. red. D.A. Leonteva i E.Yu. Patyaevoy]. – M.: Smyisl, 2001. – S.3–20. – (Seriya «Zhivaya klassika»).
7. Sartr Zh.–P. Buttia i nishcho: narys fenomenolohichnoi ontolohii / Zhan–Pol Sartr; [per. V. Liakh, P. Tarashchuk]. – K.: «Osnovy», 2001. – 854 s.
8. Serl Dzh. R. Konstruirovaniye sotsialnoy realnosti [Elektronnyy resurs] / Dzhon R. Serl; [ref. per. s angl. Romanovoy A.]. – 1999. – Rezhim dostupa: <http://psyberlink.flogiston.ru/internet/bits/searle.htm>.
9. Sinekopova G. V. Normativnyye osnovaniya publichnoy sfery i ih kriticheskyy analiz / G.V. Sinekopova // Teoriya yazyika i mezhkulturnaya kommunikatsiya. – 2007. – №2. – Rezhim dostupa: <http://tl-ic.kursksu.ru/pdf/002-12.pdf>.
10. Shyuts A. Izbrannoe: Mir, svetyaschiysya smyslom / Alfred Shyuts; [per. s nem. i angl.: V. G. Nikolaev i dr.; sost.: N. M. Smirnova; obsch. i nauch. red., poslesl. N. M. Smirnovoy]. – M.: ROSSPEN, 2004. – 1056 s.
11. Public and private in thought and practice: perspectives on a grand dichotomy / ed. by J. Weintraub and K. Kumar. – University of Chicago Press, 1997. – 399 p.
12. Arendt H. The Human Condition / Hannah Arendt. – University of Chicago Press, 1998. – 370 p.
13. Asch S. E. Opinions and Social Pressure / Solomon E. Ash. – Scientific American. – 1955. – Vol.193(5). – P.31–35.

Volkovynska V. O., PhD in philosophy, researcher, Presidents of Ukraine Fund, Vernadsky National Library of Ukraine (Ukraine, Kyiv), Veronika.einai@gmail.com

An application of phenomenological method in the interpretation of concepts «publicity» and «privacy»

Publicity is often associated with concepts of civil society, civic activism, openness and transparency and often it is applied to the phenomena of «famous» and «well-known» in society. However, this understanding can be expanded and refined through the use of the phenomenological method. Phenomenal understanding of the situation as the semantic formation provides a new tool to study the problems of publicity and privacy in the social space. Publicity is a characteristic of a particular social situation which is provided by subject, but cannot exist by itself as a result of compliance with certain formal criteria. Publicity and privacy can be described as subject's attitude to perception and action in a specific situation.

Keywords: public, private, phenomenological sociology, phenomenological method situation.

* * *

УДК 141.13

Ігнатко В.,
здобувач, Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ),
zhizhkot@gmail.com

ЦІННІСНІ ПРІОРИТЕТИ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ ІНДУСТРІАЛЬНОЇ ТА ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕПОХИ

Аналізуються контури та ціннісні орієнтації життєвого простору людини, що склались під впливом техніко-технологічного чинника; автор наголошує, що епоха індустріалізму посилює «владу» людини над природою й одночасно створює низку глобальних проблем, які несуть з собою загрозу існування людству як цивілізації; технократичне мислення їх розв'язати не в змозі; останнє є можливим лише з переходом до нового типу господарювання – постіндустріального; цей спосіб утверджується в епоху інформаційної революції на основі повернення до людських цінностей і пріоритетів.

Ключові слова: людина, природа, діяльність, культура, життєвий простір, технократизм.

Серед чинників, під впливом яких відбувається стрімка зміна контурів і ціннісних орієнтацій життєвого простору людини важливе місце і роль відіграють техніка та технологія. У загальному вигляді ці зміни